

ПАМ'ЯТІ ЯРОСЛАВА ІВАНОВИЧА ДЗИРИ

21 серпня 2009 р. після тривалої та тяжкої хвороби пішов із життя відомий вчений та громадський діяч Ярослав Іванович Дзира. Все його нелегке, але змістовне життя було присвячено служінню України – як на поприщі науки, так і на ниві громадської діяльності.

Народився Ярослав Іванович 2 травня 1931 р. у с. Трушевичі на Галичині, нині Старосамбірського району Львівської області. Вже в юнацькі роки він сформувався як справжній патріот та борець з тоталітарною системою, людина глибоких переконань та великої громадянської мужності. 1947 р. він був виключений з 10 класу за «буржуазний націоналізм», а 1949 р. за теж звільнений з учительської роботи. 1952 р. Я.І. Дзира закінчив Дрогобицький учительський інститут, а 1958 р. – філологічний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. 1958 р. він вступив в аспірантуру Інституту української літератури ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР, після закінчення якої у 1962 р. залишився працювати на посаді молодшого наукового співробітника. 1968 р. Ярослав Іванович в Одеському державному університеті ім. І.І. Мечникова під керівництвом академіка НАН України О.І. Білецького захистив дисертацію на здобуття ступеня кандидата філологічних наук за темою: «Літопис Самійла Величка і творчість Т. Шевченка». В той час молодий вчений плідно працював як літературознавець, мовознавець, історик, перекладач. Попри косність радянської науки, тиск ідеологічних догматів, йому вдавалося, нерідко жертвуючи власним спокоєм та благополуччям, торкатися «незручних» проблем вітчизняної історії та культурного життя, вводити до наукового обігу цінні історичні джерела, висловлювати оригінальні наукові ідеї. Однак тодішній політичний режим, особливо в Україні, не міг довго миритися з таким вільнодумством. 1972 р. Ярослав Іванович разом з іншими видатними діячами української науки і культури був звинувачений «у пропаганді буржуазно-націоналістичних ідей» та звільнений з роботи з офіційним формулюванням: «через скорочення штатів». В Україні набирала обертів «маланчуківщина». Політичні репресії завдали величезної шкоди розвитку українського суспільного життя, було морально знищено та покалічено ціле покоління вітчизняної інтелігенції. Ярослав Іванович залишався без засобів до існування. Протягом одинадцяти років він не міг влаштуватися на роботу. Лише в 1983 р. вчений був прийнятий на посаду вчителя вечірньої школи. До того ж, влада заборонила друкувати його розвідки, а також іншим науковцям посилатися на праці вченого.

Вже після проголошення незалежності України ім'я Ярослава Дзири та його праці почали повертатися до українських суспільних наук, а 1995 р. Постановою Бюро Президії НАН України від 26 грудня 1994 р. він був поновле-

ний на роботі в Інституті історії України НАН України на посаді старшого наукового співробітника відділу спеціальних історичних дисциплін із анулюванням перерви у стажі. Тут дослідник плідно працював одинадцять років та наприкінці 2006 р. вийшов на пенсію. За ці роки Ярослав Іванович мов би намагався наздогнати час. Він був членом редколегій часописів «Розбудова держави» й «Український історик», Науково-методичної ради репресованих, заступником голови Українського історичного товариства (Нью-Йорк, США). Загалом, опублікував понад 330 праць з різних галузей історичної науки, літературознавства, мовознавства.

Його заслуги були високо відзначені як на батьківщині, так і за кордоном: 1991 р. обраний академіком Києво-Могилянсько-Мазепинської академії (Канада), 1991 р. – членом Спільки письменників України, 1999 р. нагороджений Почесним дипломом Американського біографічного інституту, його біографію внесено до довідника «Життя славетних» та видання «Who's Who», 2005 р. нагороджений орденом «За заслуги» III ст.

Ярослав Іванович завжди залишався чуйною та доброзичливою людиною. Він щедро ділився знаннями та ідеями, цікавився здобутками колег, допомагав молодим науковцям. Пам'ять про Я.І. Дзиру назавжди залишиться в наших серцях, а його ім'я та наукові здобутки – в історії вітчизняної науки.

Колеги